Publicatieblad
van de Europese Unie

NL
C-serie

C/2024/3869

19.6.2024

ADVIES VAN DE EUROPESE CENTRALE BANK

van 30 april 2024

inzake een voorstel voor een Verordening and Richtlijn betreffende betalingsdiensten en elektronischgelddiensten

(CON/2024/13)

(C/2024/3869)

Inleiding en rechtsgrondslag

Op 18 september 2023 en 14 maart 2024 ontving de Europese Centrale Bank (ECB) van het Europees Parlement en de Raad verzoeken om advies over een voorstel voor een Verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende betalingsdiensten in de interne markt en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 1093/2010 ([1]) (hierna "de ontwerpverordening" genoemd) en om een advies over een voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende betalingsdiensten en elektronischgelddiensten in de interne markt, houdende wijziging van Richtlijn 98/26/EG en houdende intrekking van Richtlijn (EU) 2015/2366 en Richtlijn 2009/110/EG ([2]) (hierna de "ontwerprichtlijn" genoemd; de ontwerprichtlijn en de ontwerpverordening worden hierna gezamenlijk aangeduid als de "voorgestelde handelingen").

De bevoegdheid van de ECB om advies uit te brengen is gebaseerd op de artikelen 127, lid 4 en artikel 282, lid 5, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie, aangezien de voorgestelde handelingen bepalingen bevatten die onder de bevoegdheid van de ECB vallen, met name: 1) de bepaling en de uitvoering van het monetair beleid krachtens artikel 127, lid 2, eerste streepje, van het Verdrag; 2) het bevorderen van de goede werking van het betalingsverkeer krachtens artikel 127, lid 2, vierde streepje, van het Verdrag; 3) de bijdrage aan een goede beleidsvoering van de bevoegde ten aanzien van, onder meer, de stabiliteit van het financiële marktstelsel krachtens artikel 127, lid 5, van het Verdrag; 4) de taken van de ECB betreffende het bedrijfseconomisch toezicht op kredietinstellingen krachtens artikel 127, lid 6, van het Verdrag, en 5) het recht van de ECB om machtiging te geven tot uitgifte van eurobankbiljetten krachtens artikel 128, lid 1, van het Verdrag. Overeenkomstig de eerste zin van artikel 17.5 van het reglement van orde van de Europese Centrale Bank heeft de Raad van bestuur dit advies goedgekeurd.

1. Algemene opmerkingen

1.1. De ECB is ingenomen met de voorgestelde handelingen, die tot doel hebben bij te dragen tot de verdere ontwikkeling van een markt voor betalingsdiensten op het niveau van de Unie, waardoor consumenten en marktdeelnemers ten volle kunnen profiteren van de interne markt, mede rekening houdend met het snel ontwikkelende retailbetalingsverkeer.

1.2. De ECB is ingenomen met de doelstellingen van de voorgestelde handelingen om: 1) de gebruikersrechten en de bescherming tegen fraude te versterken; 2) het concurrentievermogen van diensten inzake open bankieren te vergroten; 3) de handhaving en uitvoering in de lidstaten te verbeteren; en 4) de toegang tot betalingssystemen en bankrekeningen voor niet-bancaire betalingsdienstaanbieders te verbeteren. De ECB is ook ingenomen met het feit dat de voorgestelde handelingen bijdragen tot administratieve vereenvoudiging door de regelingen voor twee soorten niet-bancaire betalingsdienstaanbieders (betalingsinstellingen en instellingen voor elektronisch geld) die tot dusver in verschillende wetgevingsteksten waren opgenomen, samen te brengen. Daarnaast is de ECB ingenomen met het feit dat de voorgestelde handelingen maatregelen bevatten tot verbetering van de consumentenrechten en -informatie, en van de financiële inclusie van personen met een handicap en anderen die moeilijkheden ondervinden bij het gebruik van sterke cliëntauthenticatie. De ECB is ook ingenomen met het feit dat de voorgestelde handelingen maatregelen bevatten tot verbetering van de beschikbaarheid van contanten.

1.3. Voorts steunt de ECB met name de volgende doelstellingen van de voorgestelde handelingen: 1) de grotere toepassing van sterke cliëntauthenticatie en de uitbreiding van de verificatie van het International Bank Account Number (IBAN) en de naam van de begunstigde naar alle overmakingen (aanvankelijk alleen bedoeld voor instantbetalingen); 2) de invoering van een verplichting voor rekeninghoudende betalingsdienstaanbieders om een speciale interface voor gegevenstoegang op te zetten; 3) de grotere harmonisatie en handhaving van een aantal bestaande bepalingen in

([1]) COM(2023) 367 final.
([2]) COM(2023) 366 final.

Richtlijn (EU) 2015/2366 van het Europees Parlement en de Raad ([3]) (hierna de "tweede richtlijn betalingsdiensten" of "PSD2" genoemd) door de invoering van een rechtstreeks toepasselijke verordening, en 4) de voorgestelde integratie van de vergunningsregimes voor betalings- en elektronischgeldinstellingen.

1.4. In dit kader wordt erop gewezen dat de medewetgevers van de Unie onlangs Verordening (EU) 2024/886 van het Europees Parlement en de Raad hebben vastgesteld ([4]), waarover de ECB eerder een advies heeft uitgebracht naar aanleiding van een afzonderlijk verzoek om raadpleging van het Parlement ([5]), en dat die verordening relevant is voor bepaalde elementen in de ontwerprichtlijn. In het bijzonder brengt Verordening (EU) 2024/886 wijzigingen aan in Richtlijn 98/26/EG van het Europees Parlement en de Raad ([6]) (hierna de "Finaliteitsrichtlijn" of "SFD" genoemd) door de categorieën deelnemers aan systemen in het kader van de SFD ([7]) uit te breiden tot betalingsinstellingen ([8]) en instellingen voor elektronisch geld ([9]). Een vergelijkbare, doch verschillend geformuleerde, wijziging van de SFD is opgenomen in de ontwerprichtlijn, die duidelijk tot doel heeft de categorieën instellingen die in aanmerking komen voor deelname aan betalingssystemen, uit te breiden ([10]). Aangezien de ECB over dit voorstel is geraadpleegd in het kader van de ontwerprichtlijn, zal de ECB in het kader van dit advies op dit specifieke punt ingaan.

1.5. De ECB is ingenomen met de in de ontwerprichtlijn voorgestelde wijzigingen van de SFD die tot doel hebben de categorieën deelnemers die in aanmerking komen voor deelname aan betalingssystemen die voor de toepassing van de SFD zijn aangewezen, uit te breiden. De ECB is met name ingenomen met de inspanningen om een gelijk speelveld tussen banken en niet-bancaire betalingsdienstaanbieders tot stand te brengen door ervoor te zorgen dat laatstgenoemden een volledig scala aan betalingsdiensten aanbieden zonder afhankelijk te zijn van banken voor de verwerking en afwikkeling van betalingstransacties. In dezelfde geest steunt de ECB in beginsel de noodzaak dat alle exploitanten van betalingssystemen beschikken over objectieve, niet-discriminerende, transparante en evenredige regels voor de toegang tot betalingssystemen, in combinatie met verduidelijkingen over toelatings- en risicobeoordelingsprocedures. In dit verband is het van belang dat de toegang tot betalingssystemen alleen wordt verleend indien alle noodzakelijke risicobeperkingsvereisten aanwezig zijn, rekening houdend met het evenredigheidsbeginsel. Dit zou ervoor zorgen dat bredere rechtstreekse toegang geen gevolgen heeft met betrekking tot het risico en de veerkracht van betalings- en afwikkelingssystemen. Daarnaast moet worden opgemerkt dat het Eurosysteem de criteria voor toegang tot het door het Eurosysteem geëxploiteerde TARGET-systeem ontwikkelt. Voorts neemt de ECB nota van de mogelijkheid van bescherming op een rekening van een centrale bank naar goeddunken van de centrale bank, waarvan invoering wordt voorgesteld teneinde de mogelijkheden voor betalingsdienstaanbieders in dit verband te verruimen. Onder voorbehoud van haar opmerkingen in de paragrafen 2.1.6, 2.2.1 en 2.2.2 is de ECB ingenomen met de erkenning van de discretionaire bevoegdheid van de tot het Europees Stelsel van Centrale Banken (ESCB) behorende centrale banken om te besluiten al dan niet diensten aan te bieden ter bescherming van de geldmiddelen van gebruikers en andere gespecificeerde geldmiddelen.

([3]) Richtlijn (EU) 2015/2366 van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2015 betreffende betalingsdiensten in de interne markt, houdende wijziging van de Richtlijnen 2002/65/EG, 2009/110/EG en 2013/36/EU en Verordening (EU) nr. 1093/2010 en houdende intrekking van Richtlijn 2007/64/EG (PB L 337 van 23.12.2015, blz. 35).

([4]) Verordening (EU) 2024/886 van het Europees Parlement en de Raad van 13 maart 2024 tot wijziging van Verordeningen (EU) nr. 260/2012 en (EU) 2021/1230 en de Richtlijnen 98/26/EG en (EU) 2015/2366 wat betreft instantovermakingen in euro's (PB L, 2024/886 van 19 maart 2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/886/oj).

([5]) Zie Advies CON/2023/4 van de Europese Centrale Bank van 1 februari 2023 inzake een voorstel voor een verordening tot wijziging van de Verordeningen (EU) nr. 260/2012 en (EU) 2021/1230 wat betreft instantovermakingen in euro (PB C 106 van 22.3.2023, blz. 2). Alle ECB-adviezen worden gepubliceerd op EUR-Lex.

([6]) Richtlijn 98/26/EG van het Europees Parlement en de Raad van 19 mei 1998 betreffende het definitieve karakter van de afwikkeling van betalingen en effectentransacties in betalings- en afwikkelingssystemen (PB L 166 van 11.6.1998, blz. 45).

([7]) Zie het persbericht van de Raad van de Europese Unie van 7 november 2023, "Instantovermakingen: Raad en Parlement bereiken voorlopig akkoord", beschikbaar op de website van de Raad van de Europese Unie onder: www.consilium.europa.eu

([8]) Zie artikel 4, punt 4), van de PSD2.

([9]) Zie artikel 2, punt 1, van Richtlijn 2009/110/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 september 2009 betreffende de toegang tot, de uitoefening van en het prudentieel toezicht op de werkzaamheden van instellingen voor elektronisch geld, tot wijziging van de Richtlijnen 2005/60/EG en 2006/48/EG en tot intrekking van Richtlijn 2000/46/EG (PB L 267 van 10.10.2009, blz. 7).

([10]) Zie artikel 46 van de ontwerprichtlijn.

1.6. De ECB is ingenomen met de grotere duidelijkheid in de regels inzake "open bankieren" met het oog op verbetering van het open bankkader, maar wenst in dit verband een aantal specifieke opmerkingen te maken.

1.7. De ECB is ingenomen met de uitsluiting van vergunningsvereisten voor (exploitanten van) betalingssystemen van het toepassingsgebied van de voorgestelde handelingen en steunt de bevestiging van deze uitsluiting in het kader van toekomstige herzieningen daarvan.

1.8. De ECB meent dat het belangrijk is voor de Uniewetgever om na te denken over de wisselwerking tussen de voorgestelde handelingen en Verordening (EU) 2023/1114 van het Europees Parlement en de Raad ([11]). In dit verband is de relatie tussen e-moneytokens in de zin van Verordening (EU) 2023/1114 en conventioneel elektronisch geld een kwestie die aandacht verdient. E-moneytokens moeten als elektronisch geld worden beschouwd en als zodanig worden behandeld, wat betekent dat de toepasselijke prudentiële vereisten in de ontwerprichtlijn daarop van toepassing zouden moeten zijn, evenals de waarborgen van de ontwerpverordening ten behoeve van consumenten. Bovendien is het belangrijk om rekening te houden met de aanvullende maatregelen die moeten worden genomen om het effect te beoordelen van de verstrekking in de gehele Unie van leningen in crypto, die momenteel niet zijn opgenomen in de lijst van cryptoactivadiensten uit hoofde van Verordening (EU) 2023/1114, noch onder andere Uniewetgeving vallen.

1.9. De ECB merkt op dat grote niet-bancaire groepen, met inbegrip van die welke financiële technologie aanbieden ("FinTech") en groepen die kunnen worden beschouwd als de meest dominante en grootste technologiebedrijven in hun respectieve sectoren ("BigTech"), hun financiële activiteiten binnen de Unie uitbreiden, doorgaans door te beginnen met het aanbieden van betalingsdiensten. Hun activiteiten zijn verweven met financiële instellingen en kunnen ook een belangrijke invloed hebben op kredietinstellingen: ze kunnen concurrerende diensten aanbieden, verrichters van uitbestede diensten worden, back-officediensten aanbieden aan kredietinstellingen, optreden als agent namens kredietinstellingen, klant zijn door geldmiddelen te storten of krediet op te nemen, optreden als partners voor innovatieve businessmodellen of onderdeel uitmaken van een geconsolideerde groep van een kredietinstelling. In sommige gevallen opereren deze niet-bancaire groepen in de lidstaten via een netwerk van verschillende vergunninghoudende juridische entiteiten, waaronder betalings- en elektronischgeldinstellingen. De complexiteit neemt verder toe wanneer een groep ook andere gereglementeerde financiële diensten verleent, bijvoorbeeld door op te treden als agent van, of makelaar voor, onder toezicht staande entiteiten, of wanneer een groep zowel in financiële als in niet-financiële diensten actief is (gemengde activiteitengroep), aangezien risico's die voortvloeien uit niet-financiële activiteiten kunnen overslaan naar de betalingsinstelling of instelling voor elektronisch geld of andere gereglementeerde financiële entiteiten. In het geval van betalingsinstellingen en instellingen voor elektronisch geld kunnen zich bijvoorbeeld overlooprisico's voordoen wanneer de betalingsinstelling afhankelijk is van de IT-infrastructuur van de groep of wanneer reputatiekwesties gevolgen hebben voor de gehele groep. Gemengde activiteitengroepen kunnen een reeks verschillende diensten aanbieden aan particuliere cliënten en andere financiëlemarktdeelnemers, waaronder kredietinstellingen, en hebben vanwege hun marktkapitalisatie en bestaande grote gebruikersbasis en netwerk het potentieel om hun activiteiten in verband met financiële diensten gemakkelijk op te schalen. In dit verband is de ECB ingenomen met de overwegingen die de Europese toezichthoudende autoriteiten (ETA's) hebben uiteengezet in hun verslag over de verlening van directe financiële diensten door BigTech in de Unie ([12]). Bovendien wijzen de ETA's erop dat BigTech-activiteiten kunnen leiden tot concentratierisico's voor de financiële markt buiten het toepassingsgebied van Verordening (EU) 2022/2554 van het Europees Parlement en de Raad ([13]), waarin het belang wordt benadrukt van de beveiliging van netwerk- en informatiesystemen die de bedrijfsprocessen van financiële entiteiten ondersteunen ([14]).

([11]) Verordening (EU) 2023/1114 van het Europees Parlement en de Raad van 31 mei 2023 betreffende cryptoactivamarkten en tot wijziging van Verordeningen (EU) nr. 1093/2010 en (EU) nr. 1095/2010 en Richtlijnen 2013/36/EU en (EU) 2019/1937 (PB L 150 van 9.6.2023, blz. 40). Zie ook punt 2.2.4 van Advies CON/2021/4 van de Europese Centrale Bank van 19 februari 2021 inzake een voorstel voor een verordening betreffende markten in cryptoactiva en tot wijziging van Richtlijn (EU) 2019/1937 (PB C 152 van 29.4.2021, blz. 1.).

([12]) Zie "*Report on 2023 stocktaking of BigTech direct financial services supply in the EU*", gezamenlijk verslag van de ETA's van 1 februari 2024, beschikbaar op de website van de Europese Autoriteit voor effecten en markten (ESMA) onder: www.esma.europa.eu

([13]) Verordening (EU) 2022/2554 van het Europees Parlement en de Raad van 14 december 2022 betreffende digitale operationele weerbaarheid voor de financiële sector en tot wijziging van Verordeningen (EG) nr. 1060/2009, (EU) nr. 648/2012, (EU) nr. 600/2014, (EU) nr. 909/2014 en (EU) 2016/1011 (PB L 333 van 27.12.2022, blz. 1).

([14]) Zie "Report on 2023 inventory of BigTech direct financial services supply in the EU", paragraaf 34, blz. 14.

1.10. De Uniewetgever zou bij het overwegen van het toepassingsgebied van verschillende vergunningen, ook op het gebied van betalingen, kunnen nadenken over deze risico's en overwegingen inzake een gelijk speelveld. Met name vanuit betalingsoogpunt zou het raadzaam zijn te zorgen voor een gelijk speelveld met betrekking tot het gebruik en het delen van gegevens, zeker wanneer een entiteit in staat wordt gesteld een nieuwe rol als betalingsdienstaanbieder toe te voegen aan haar bestaande bedrijf. Als bankentoezichthouder is de ECB bezorgd over het feit dat de bestaande prudentiële en consolidatiekaders niet noodzakelijkerwijs met het oog op deze ontwikkelingen zijn ontworpen. Grote en complexe niet-bancaire groepen zouden aldus diensten kunnen verrichten die op het eerste gezicht lijken op de diensten van kredietinstellingen, zonder aan dezelfde prudentiële vereisten te zijn onderworpen. Hoewel dit geen geharmoniseerd gebruik is in de Unie, is de ECB ingenomen met het feit dat verschillende lidstaten betalingsinstellingen die bancaire diensten verlenen, reeds aan bepaalde prudentiële vereisten onderwerpen. Dit is bijvoorbeeld het geval in Frankrijk, waar betalingsinstellingen die bij het aanbieden van betalingsdiensten aanvullend leningen verstrekken, de eigenvermogensvereisten moeten berekenen volgens de standaardbenadering voor kredietrisico uit hoofde van Verordening (EU) nr. 575/2013 van het Europees Parlement en de Raad ([15]) met betrekking tot het totale bedrag van de verleende kredieten ([16]). Niettemin betekent het ontbreken van een geharmoniseerde aanpak in de gehele Unie zelfs in deze gevallen dat belangrijke prudentiële risico's mogelijk niet worden aangepakt, aangezien de betrokken toezichthoudende autoriteiten geen passend mandaat hebben voor groepsbrede en grensoverschrijdende activiteiten. Dit leidt tot bezorgdheid met betrekking tot het gelijke speelveld en regelgevingsarbitrage. Daarom verzoekt de ECB de Uniewetgever in de eerste plaats na te gaan hoe het beste kan worden gewaarborgd dat de bevoegde autoriteiten naar behoren worden geïnformeerd over alle directe en indirecte financiële activiteiten (bv. agenten, makelaars) die worden uitgevoerd door grote en complexe niet-bancaire groepen, en dat de relevante informatie naar behoren wordt uitgewisseld tussen de bevoegde autoriteiten. Alleen dan zal het mogelijk zijn informatie samen te voegen om een volledig overzicht te krijgen van de financiële activiteiten van dergelijke groepen in de Unie en ervoor te zorgen dat zij binnen de grenzen van het regelgevingskader opereren. Indien zou worden vastgesteld dat complexe niet-bancaire groepen in de Unie een breed scala aan significante financiële diensten verlenen, waarbij bepaalde drempels worden overschreden en diensten worden verleend die sterk vergelijkbaar zijn met die welke door kredietinstellingen worden verricht, dan zou de Uniewetgever wellicht de invoering van een strenger en alomvattend groepsbreed toezicht kunnen overwegen ([17]). De ECB verzoekt de Uniewetgever in de tweede plaats te overwegen om in de ontwerprichtlijn: 1) het bereik en het gebruik van toezichtinstrumenten uit te breiden, met inbegrip van de mogelijkheid om prudentiële consolidatievereisten op te leggen aan groepen betalingsinstellingen en om betalingsinstellingen te liquideren, en 2) de prudentiële regeling uit te breiden die op dergelijke betalingsinstellingen van toepassing is. De aan te wenden maatregelen moeten gestandaardiseerde risicorapportage omvatten, evenals passende risicogebaseerde eigenvermogensvereisten, vereisten inzake liquiditeit, herstelplanning en stresstests, bescherming tegen niet-financiële risico's, en nauwere samenwerking en informatie-uitwisseling tussen de relevante bevoegde autoriteiten.

1.11. De ECB merkt op dat dit advies geen afbreuk doet aan het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de vaststelling van de digitale euro ([18]) en het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende de verrichting van digitale-eurodiensten door betalingsdienstaanbieders die zijn opgericht in lidstaten die de euro niet als munt hebben en houdende wijziging van Verordening (EU) 2021/1230 van het Europees Parlement en de Raad ([19]), waarover de ECB een afzonderlijk advies heeft uitgebracht ([20]).

([15]) Verordening (EU) nr. 575/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 26 juni 2013 betreffende prudentiële vereisten voor kredietinstellingen en tot wijziging van Verordening (EU) nr. 648/2012 (PB L 176 van 27.6.2013, blz.1).

([16]) Zie: Arrêté du 29 octobre 2009 portant sur la réglementation prudentielle des établissements de paiement, titre II, chapitre 1er, section 2 (Fonds propres relatifs aux opérations de crédit), article 33, tel que modifié, JORF n° 0253 du 31 octobre 2009, texte n° 10.

([17]) Zie "Joint European Supervisory Authority response to the European Commission's February 2021 Call for Advice on digital finance and related issues: regulation and supervision of more fragmented or non-integrated value chains, platforms and bundling of various financial services, and risks of groups combining different activities", 31 januari 2022 (ESA 2022 01), beschikbaar op de website van ESMA op www.esma.europa.eu

([18]) COM(2023) 369 final.

([19]) COM(2023) 368 final.

([20]) Zie Advies van de Europese Centrale Bank van 31 oktober 2023 inzake de digitale euro (CON/2023/34) (PB C, C/2024/669, 12.01.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/669/oj).

1.12. De ECB zou, samen met de Commissie en de EBA, op de hoogte willen worden gebracht van de voorzorgsmaatregelen die de lidstaten van ontvangst in noodsituaties hebben genomen ([21]).

1.13. Ten slotte zouden overeenkomstig de voorgestelde handelingen ([22]) betalingsdiensten die mogelijk door de ECB en de centrale banken van het ESCB worden verleend wanneer zij optreden in hun hoedanigheid van monetaire autoriteit of andere overheidsinstanties, niet onder de richtlijn vallen ([23]).

2. **Betalingssystemen en bescherming van middelen**

2.1. *Toegang tot betalingssystemen*

2.1.1. Het Verdrag en Protocol (nr. 4) van het Verdrag betreffende de statuten van het Europees Stelsel van Centrale Banken en van de Europese Centrale Bank (hierna "de ESCB-statuten" genoemd) voorzien in nauw verband met de fundamentele taken van het ESCB in het toezien door het Eurosysteem op clearing- en betalingssystemen als onderdeel van haar mandaat. Artikel 127, lid 2, vierde streepje, van het Verdrag en artikel 3, lid 1, van de ESCB-statuten bepalen dat de bevordering van de goede werking van het betalingsverkeer een van de fundamentele taken is die via het ESCB moet worden uitgevoerd. Bij de uitvoering van deze fundamentele taak kunnen de ECB en de nationale centrale banken faciliteiten ter beschikking stellen, en de ECB kan verordeningen vaststellen ter verzekering van doelmatige en deugdelijke clearing- en betalingssystemen binnen de Unie en met andere landen ([24]).

2.1.2. In het kader van haar toezichthoudende rol heeft de ECB Verordening (EU) nr. 795/2014 van de Europese Centrale Bank (ECB/2014/28) vastgesteld ([25]). Deze verordening geeft uitvoering aan de beginselen voor financiële marktinfrastructuren die zijn uitgegeven door het Comité voor marktinfrastructuur en betalingsverkeer en de Internationale Organisatie van Effectentoezichthouders ([26]), en heeft betrekking op zowel systemen voor grote retailbetalingen als systeemrelevante retailbetalingssystemen, die hetzij door een centrale bank van het Eurosysteem, hetzij door een particuliere entiteit worden beheerd. Daarnaast wordt toezicht uitgeoefend op niet-systemische betalingssystemen op basis van een oversightkader voor retailbetalingssystemen ([27]). Voorts worden in het toezichtkader van het Eurosysteem ([28]) betaalinstrumenten aangemerkt als een integraal onderdeel van betalingssystemen en omvat derhalve instrumenten in het kader van het oversight, evenals betalingssystemen, -schema's en -regelingen ([29]). Met het oog op haar mandaat kan de ECB nadere regelgeving vaststellen en voert regelmatig evaluaties uit om te controleren of de reikwijdte van het toezicht alle relevante functies en entiteiten in het betalingsecosysteem bestrijkt. Tot op heden wordt de rol van primaire toezichthouder voor het Eurosysteem toegewezen aan de hand van het nationale anker van het betalingsschema en de juridische integratie van de bestuursautoriteit ervan. Voor pan-Europese betalingssystemen, -schema's of -regelingen heeft de ECB over het algemeen de primaire toezichthoudende rol. Betalingsdienstaanbieders, waaronder kredietinstellingen, betalingsinstellingen en instellingen voor elektronisch geld, zijn onderworpen aan de PSD2. De toezichtkaders van het Eurosysteem vormen een aanvulling op het toezicht op betalingsdienstaanbieders, wanneer zij ook een betalingssysteembeheerder of een beheersorgaan voor betalingsschema's of betalingsregelingen zijn.

2.1.3. Gezien de rol van betalingsinstellingen en instellingen voor elektronisch geld bij het aanbieden van betalingsdiensten is de ECB ingenomen met de in de ontwerprichtlijn voorgestelde wijzigingen van de SFD ([30]), die tot doel hebben de categorieën deelnemers aan een betalingssysteem dat voor de doeleinden van de SFD is aangewezen, uit te breiden ([31]).

([21]) Zie artikel 32, lid 4, van de ontwerprichtlijn.
([22]) Zie artikel 2, lid 1, punt d), en artikel 2, lid 2, punt g), van de ontwerpverordening en artikel 2, punt 12, van de ontwerprichtlijn.
([23]) Zie artikel 1, lid 1, punt e), van de PSD2.
([24]) Zie artikel 22 van de ESCB-statuten.
([25]) Verordening van de Europese Centrale Bank (EU) nr. 795/2014 van 3 juli 2014 met betrekking tot oversightvereisten voor systeemrelevante betalingssystemen (ECB/2014/28) (PB L 217 van 23.7.2014, blz. 16).
([26]) Beschikbaar op de website van de Bank voor Internationale Betalingen onder www.bis.org
([27]) Beschikbaar op de ECB-website onder www.ecb.europa.eu
([28]) Beschikbaar op de ECB-website onder www.ecb.europa.eu
([29]) Zie de herziene en geconsolideerde versie van het Toezichtskader van het Eurosysteem voor elektronische betaalinstrumenten, regelingen en systemen (PISA-kader), beschikbaar op de ECB-website onder: www.ecb.europa.eu
([30]) Zie artikel 46 van de ontwerprichtlijn (wijziging van artikel 2, punten b) en f), van de SFD).
([31]) De voorgestelde wijzigingen zijn in overeenstemming met paragraaf 7 van de strategie voor retailbetalingen van het Eurosysteem (2021).

2.1.4. De voorgestelde wijzigingen van de SFD vergemakkelijken de deelname van betalingsinstellingen en instellingen voor elektronisch geld (samen "betalingsinstellingen" genoemd in de voorgestelde handelingen) aan aangewezen betalingssystemen door de definitie van "instelling" ([32]) te wijzigen, die op zijn beurt deel uitmaakt van de definitie van een "deelnemer" uit hoofde van de SFD ([33]). In dit kader creëert de ontwerprichtlijn twee categorieën "instelling": ten eerste kredietinstellingen, beleggingsondernemingen, overheidsinstanties of ondernemingen met overheidsgarantie, en ondernemingen met hoofdkantoor buiten de Unie waarvan de werkzaamheden overeenstemmen met die van kredietinstellingen of beleggingsondernemingen in de Unie; en ten tweede betalingsinstellingen die deelnemen aan een systeem dat zich bezighoudt met de uitvoering van overboekingsoverdrachten die bestaan uit instructies door een deelnemer om een geldbedrag ter beschikking te stellen aan een ontvanger door middel van een boeking op de rekeningen van een kredietinstelling, een NCB, een centrale tegenpartij of een afwikkelende instelling, of instructies die resulteren in vrijstelling van betalingsverplichtingen, maar exclusief instructies van deelnemers tot overdracht van het recht op, of belang in, effecten door middel van een boeking in een register of anderszins. Uit deze tweeledige definitie van "instelling" die voortvloeit uit de wijzigingen van de SFD ziet de ECB een duidelijke intentie van de Uniewetgever om de deelname van betalingsinstellingen te beperken tot alleen "betalingssystemen" en deze deelname niet te laten uitstrekken tot andere systemen. Omwille van de juridische duidelijkheid zou het, in overeenstemming met deze heldere intentie, nuttig zijn om expliciet te verduidelijken dat de deelname van betalingsinstellingen zich niet uitstrekt tot hun deelname aan centrale tegenpartijen.

2.1.5. Daarnaast merkt de ECB op dat wordt voorgesteld dat de definitie van "deelnemer" volgens de wijzigingen van de SFD onder meer "betalingssysteemexploitant" ([34]) dient te omvatten. Deze definitie moet in beginsel alle systeembeheerders bestrijken en mag niet worden beperkt tot slechts "betalingssysteemexploitanten". De huidige formulering kan onbedoeld tot gevolg hebben dat exploitanten van effectenafwikkelingssystemen niet aan andere "systemen" kunnen deelnemen.

2.1.6. In beginsel is de ECB ingenomen met het voornemen van de Uniewetgever dat betalingssysteemexploitanten moeten zorgen voor een gelijk speelveld voor alle betalingsdienstaanbieders die toegang hebben tot betalingssystemen ([35]). De ECB is met name ingenomen met de eis dat betalingssysteemexploitanten in de gehele Unie moeten beschikken over objectieve, niet-discriminerende, transparante en evenredige regels voor de toegang tot een betalingssysteem, in combinatie met verduidelijkingen over toelatings- en risicobeoordelingsprocedures. Wat het eurogebied betreft, dient het echter aan de ECB te zijn om de toegangscriteria vast te stellen voor wat betreft door het Eurosysteem geëxploiteerde betalingssystemen, alsmede de relevante voorwaarden, met inbegrip van beloning, en limieten. Bovendien is de ECB van mening dat, gezien de onafhankelijke uitvoering door het ESCB van zijn fundamentele taken op het gebied van monetair beleid en betalingssysteem uit hoofde van artikel 130 van het Verdrag, de voorgestelde vereisten niet van toepassing zouden mogen zijn op betalingssystemen waarop de centrale banken van het ESCB toezicht houden. De reden hiervoor is dat de oversightkaders van de centrale banken van het ESCB, die momenteel van toepassing zijn op betalingssystemen, reeds voorzien in, onder meer, niet-discriminerende toegang tot betalingssystemen.

2.1.7. Wat betreft de invoering van vereisten die van toepassing zijn op betalingssystemen ([36]), is de ECB ingenomen met de erkenning van de toezichtbevoegdheden van het Eurosysteem voor systeemrelevante betalingssystemen. In de ontwerpverordening wordt echter bepaald dat, met betrekking tot andere betalingssystemen, de lidstaten nationale bevoegde autoriteiten (NBA's) moeten aanwijzen om ervoor te zorgen dat exploitanten van betalingssystemen en deelnemers aan dergelijke vereisten voldoen. In dit verband moet worden opgemerkt dat de toezichtbevoegdheden van de centrale banken van het ESCB niet beperkt zijn tot systeemrelevante betalingssystemen waarop het Eurosysteem toezicht houdt uit hoofde van Verordening (EU) nr. 795/2014 (ECB/2014/28). Zoals in punt 2.1.1 is opgemerkt, is op basis van artikel 127, lid 2, van het Verdrag de bevordering van de goede werking van het betalingsverkeer een fundamentele taak die via het ESCB moet worden uitgevoerd. De ECB kan krachtens artikel 22 van de ESCB-statuten verordeningen vaststellen om efficiënte en deugdelijke verrekenings- en betalingssystemen binnen de Unie en met andere landen te verzekeren. Zoals opgemerkt in punt 2.1.2, heeft het Eurosysteem een toezichtkader voor retailbetalingssystemen vastgesteld en vallen betalingsschema's en -regelingen binnen de reikwijdte van de toezichtfunctie van het Eurosysteem. De centrale banken van het ESCB zijn aldus verantwoordelijk

([32]) Zie artikel 46, lid 1, van de ontwerprichtlijn (wijziging van artikel 2, punt b), van de SFD).
([33]) Zie artikel 46, lid 2, van de ontwerprichtlijn (wijziging van artikel 2, punt f), van de SFD).
([34]) Zie artikel 46, lid 2, van de ontwerprichtlijn (wijziging van artikel 2, punt f), van de SFD).
([35]) Zie artikel 31 van de ontwerpverordening.
([36]) Zie overweging 32 en artikel 31, lid 7, van de ontwerpverordening.

voor het toezicht op niet-systeemrelevante betalingssystemen in de Unie. Het lijkt derhalve niet nodig dat de lidstaten in de ontwerpverordening worden verplicht om NBA's, waaronder mogelijk andere autoriteiten dan de centrale banken van het ESCB vallen, aan te wijzen als de autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor het toezicht op de naleving van de toegangsvereisten door betalingssystemen.

2.2. *Bescherming van de geldmiddelen van gebruikers bij de centrale banken van het ESCB*

2.2.1. De ontwerprichtlijn bevat bepalingen betreffende de beschermingsregelingen die betalingsinstellingen moeten treffen ten aanzien van de geldmiddelen van gebruikers en andere gespecificeerde geldmiddelen bij het verlenen van betalings- en elektronischgelddiensten ([37]). Om de geldmiddelen van gebruikers veilig te stellen, moeten betalingsinstellingen deze middelen deponeren op een afzonderlijke rekening bij een kredietinstelling waaraan in een lidstaat vergunning is verleend, of bij een centrale bank naar goeddunken van die centrale bank, of deze geldmiddelen beleggen in veilige, liquide activa met een lage risicograad als omschreven door de bevoegde autoriteiten van de lidstaat van herkomst. Het aanbieden van een dergelijke dienst door de betrokken centrale bank moet worden opgevat als een aanvullende optie ter bescherming van de geldmiddelen van gebruikers. Deze aanvullende optie zou geen kredietrisico inhouden en zou in beginsel het concentratierisico kunnen verminderen. Het is echter belangrijk op te merken dat de bescherming van een deel van, of zelfs alle, geldmiddelen van cliënten bij centrale banken net zo potentiële gevolgen kan hebben voor de financiële stabiliteit en de transmissie van het monetaire beleid als wanneer op andere wijze de geldmiddelen van gebruikers bij één kredietinstelling worden gedeponeerd of in één activaklasse worden belegd. Met name het deponeren van de geldmiddelen bij centrale banken in plaats van bij kredietinstellingen kan, naast het hebben van andere mogelijke gevolgen voor de financiële stabiliteit, leiden tot een vermindering van deposito's bij kredietinstellingen, wat op zijn beurt een negatief effect kan hebben op hun financiering en dus kan leiden tot een inkrimping van de kredietverstrekking aan de economie. Hertoewijzing van geldmiddelen aan de centrale bank zou ook een negatief effect kunnen hebben op de kortetermijnrente voor de euro (EURSTR), met gevolgen voor de belangrijkste referentierentevoet voor de transmissie van het monetaire beleid. Daarom is de ECB ingenomen met het feit dat de wetgever de discretionaire bevoegdheid van een centrale bank erkent om een dergelijke dienst niet aan te bieden op basis van haar organieke wetgeving. Onder voorbehoud van de opmerkingen van de ECB in punt 2.1.6 moet worden verduidelijkt dat de mogelijkheid tot het aanbieden van een dergelijke dienst onderworpen kan zijn aan bepaalde voorwaarden en beperkingen, waaronder het vergoedingspercentage, die door de centrale bank worden vastgesteld in overeenstemming met haar organieke wetgeving.

2.2.2. De ECB benadrukt dat de toegang tot centralebankrekeningen voor kredietinstellingen in het kader van monetairbeleidstransacties van het Eurosysteem, of voor de afwikkeling van transacties door aangesloten systemen in het kader van TARGET-diensten, is gebaseerd op de beleenbaarheidscriteria en -voorwaarden van Richtsnoer (EU) 2022/912 van de Europese Centrale Bank (ECB/2022/8) ([38]). Op dit moment moeten betalingsinstellingen hetzij in aanmerking komende tegenpartijen van het Eurosysteem zijn, hetzij via een correspondentbank met een rekening bij de betrokken centrale bank van het Eurosysteem opereren. De ECB is dan ook ingenomen met de verwijzing in de ontwerprichtlijn naar de discretionaire bevoegdheid van de centrale bank.

2.3. *Bescherming van de geldmiddelen van gebruikers bij kredietinstellingen of via veilige beleggingen in activa*

2.3.1. Voor het behoud van het vertrouwen in betalingsdiensten is het van essentieel belang dat de geldmiddelen van cliënten op passende wijze worden beschermd. Wanneer de bescherming van geldmiddelen wordt gedekt door een verzekeringspolis of een andere vergelijkbare garantie van een verzekeringsmaatschappij of kredietinstelling, is het van belang ervoor te zorgen dat deze verzekeraars of kredietinstellingen in de praktijk in staat zijn het verzekerde of gegarandeerde bedrag te leveren.

2.3.2. De ECB erkent dat de ontwerpverordening beperkingen oplegt om een mogelijke concentratie van de geldmiddelen van gebruikers te voorkomen, en betalingsinstellingen te verplichten om concentratierisico's zoveel mogelijk te vermijden door ervoor te zorgen dat niet dezelfde beschermingsmethode wordt gebruikt voor het totaal van hun beschermde geldmiddelen. De ECB steunt dit in beginsel, maar beschouwt het gebruik van één enkele beschermingsmethode niet als problematisch; de nadruk moet veeleer liggen op het diversifiëren van tegenpartijrelaties en activaklassen. Met name het vertrouwen op één beschermende tegenpartij (d.w.z. één kredietinstelling) of het beperken van de blootstelling tot één activaklasse zijn belangrijke punten van zorg. De ECB beveelt met klem aan

([37]) Zie overweging 31 en artikel 9 van de ontwerprichtlijn.

([38]) Richtsnoer (EU) 2022/912 van de Europese Centrale Bank van 24 februari 2022 betreffende een nieuwe generatie geautomatiseerd trans-Europees realtime-brutoverevening-express-betalingssysteem (TARGET) en tot intrekking van Richtsnoer ECB/2012/27 (ECB/2022/8) (PB L 163 van 17.6.2022, blz. 84).

de ontwerpverordening dienovereenkomstig te verduidelijken, indien die zin dat wordt verzekerd dat betalingsinstellingen diversificatie aanbrengen: 1) in beschermingsmethoden en/of 2) binnen een bepaalde methode. Om het effect op kleinere niet-bancaire betalingsdienstaanbieders te beperken, kunnen de lidstaten echter overwegen de facultatieve vrijstellingen van artikel 34, lid 1 toe te passen met betrekking tot de diversificatie van de beschermingsmethoden. Voor geldmiddelen die potentieel bij een centrale bank worden beschermd is binnen deze methode geen diversificatie nodig, aangezien centrale banken geen concentratierisico vormen.

2.3.3. In dit verband is de ECB ingenomen met het feit dat de Europese Bankautoriteit (EBA) de opdracht krijgt om technische reguleringsnormen te ontwikkelen inzake het vermijden van risico's bij de bescherming van geldmiddelen van cliënten. Het concept voor de technische reguleringsnormen moet in nauwe samenwerking met de ECB worden ontwikkeld om beste praktijken tot stand te brengen die het concentratierisico en het kredietrisico in evenwicht brengen. Aangezien kredietrisico-overwegingen zwaarder wegen dan concentratierisico-overwegingen, kan het in sommige gevallen de voorkeur verdienen bescherming bij één kredietinstelling toe te staan in plaats van bij twee kredietinstellingen met lagere ratings. Duidelijkheidshalve moet worden gespecificeerd dat de technische reguleringsnormen alleen betrekking hebben op de bescherming van de geldmiddelen bij kredietinstellingen en in veilige activa, en niet op de bescherming bij centrale banken.

2.3.4. De ECB neemt nota van de vereisten in de ontwerpverordening die de gronden beperken waarop een kredietinstelling mag weigeren een betaalrekening te openen, of gerechtigd is deze te sluiten, voor een betalingsinstelling, voor haar agenten of distributeurs of voor een aanvrager van een vergunning als betalingsinstelling. In dit verband moet ervoor worden gezorgd dat kredietinstellingen over voldoende instrumenten beschikken om de risico's waaraan zij in verband met dit vereiste zijn of kunnen worden blootgesteld, te identificeren, te beheren, te bewaken en te rapporteren, met inbegrip van het concentratierisico, het witwasrisico en het risico van terrorismefinanciering. De vereisten voor kredietinstellingen om hun risico's te beheren, zullen ook terdege in aanmerking moeten worden genomen wanneer het concept voor de technische reguleringsnormen wordt ontwikkeld door de EBA, waarin wordt gespecificeerd welke informatie moet worden opgenomen in de motivering van het besluit van een kredietinstelling om te weigeren een betaalrekening te openen, of om een betaalrekening te sluiten.

3. **Toezicht op en melding van fraude, sterke cliëntauthenticatie, open bankieren, de tijdelijke interventiebevoegdheden van de EBA en technische reguleringsnormen inzake authenticatie-, communicatie- en transactiemonitoringmechanismen**

3.1. *Toezicht op en melding van fraude*

3.1.1. Inspanningen om betalingsfraude te monitoren zijn van groot belang ([39]). Er moet ook worden overwogen om de kant van de begunstigde op te nemen in mechanismen voor transactiemonitoring. In dit verband is het niet duidelijk of het transactiemonitoringmechanisme bedoeld is om in real time te werken, hetgeen de ECB in beginsel zou steunen. Daarnaast kan de Uniewetgever, na een effectbeoordeling, overwegen een kennisgevingsverplichting in te voeren voor betalingsdienstaanbieders met betrekking tot door begunstigden geïnitieerde transacties, onder meer om betalingsdienstgebruikers te beschermen tegen frauduleuze transacties.

3.1.2. De ECB steunt de extra vereisten voor het achteraf uitwisselen van gegevens voor betalingsdienstaanbieders volgend op een kennisgeving van frauduleuze betalingstransacties ([40]). Het kan de moeite waard zijn een extra vereiste te overwegen om de uitwisseling van relevante gegevens tussen de betalingsdienstaanbieders die bij onbedoelde overmakingen betrokken zijn, te vergemakkelijken.

3.1.3. De ECB neemt nota van de in het kader van de ontwerpverordening vast te stellen aansprakelijkheidsregeling voor impersonatiefraude ([41]). Om ervoor te zorgen dat betalingsdienstaanbieders alleen aansprakelijk zijn in verhouding tot hun controleniveau voor dit soort fraude, begrijpt de ECB dat de voorgestelde regeling alleen bedoeld is om complexe en geavanceerde gevallen van fraude te bestrijken, waarbij geen enkele hoeveelheid cliënteducatie door de betalingsdienstaanbieders of zorgvuldig handelen door te goeder trouw handelende betalingsdienstgebruikers genoeg was geweest om impersonatiefraude te ontdekken, en niet van toepassing is op andere vormen van impersonatie dan bankimpersonatiefraude.

([39]) Zie Artikel 83, lid 1 en 2, van de ontwerpverordening.
([40]) Zie artikel 83, lid 3, van de ontwerpverordening.
([41]) Zie Artikel 59 van de ontwerpverordening

3.1.4. Als achtergrond heeft de ECB een Memorandum van overeenstemming gesloten met de EBA, de betrokken NBA's en de NCB's om de rapportage van betalingsfraudegegevens die NBA's overeenkomstig de PSD2 aan de ECB en de EBA moeten verstrekken ([42]), te stroomlijnen door middel van één enkele rapportage van betalingsfraudegegevens aan de ECB (die deze vervolgens aan de EBA verstrekt). Deze regeling is mogelijk gemaakt dankzij het feit dat de gedetailleerde rapportagevereisten die van toepassing zijn op betalingsfraudegegevens uit hoofde van de EBA-richtsnoeren inzake de rapportagevereisten voor fraudegegevens uit hoofde van artikel 96, lid 6, PSD2 (EBA/GL/2018/05) ([43]) en Verordening (EU) nr. 1409/2013 van de Europese Centrale Bank (ECB/2013/43) ([44]) (hierna: de "ECB-verordening betreffende betalingsstatistieken") consistent zijn. Als gevolg hiervan beveelt de ECB ten zeerste aan dat de ontwerpen van de technische reguleringsnormen en de ontwerpen van technische uitvoeringsnormen die in het kader van de ontwerpverordening zullen worden opgesteld, zoveel mogelijk in overeenstemming worden gebracht met de vereisten van de ECB-verordening betreffende betalingsstatistieken. Voorts beveelt de ECB aan dat betalingsdienstaanbieders voldoen aan de rapportageverplichtingen uit hoofde van de ontwerpverordening ([45]) en, in voorkomend geval, de aanvullende technische uitvoeringsnormen, door gebruik te maken van het rapportagekader en de rapportage-infrastructuur die zijn vastgesteld in het kader van de ECB-verordening betreffende betalingsstatistieken en het Memorandum van overeenstemming. De ECB stelt ook voor dat de EBA wordt verplicht de technische uitvoeringsnormen in nauwe samenwerking met de ECB te ontwikkelen.

3.2. *Sterke cliëntauthenticatie*

3.2.1. Volgens de ontwerpverordening hoeven twee of meer factoren die als kennis, bezit en inherente eigenschap worden aangemerkt en waarop sterke cliëntauthenticatie moet worden gebaseerd, niet noodzakelijkerwijs tot verschillende categorieën te behoren zolang hun onafhankelijkheid volledig wordt gewaarborgd ([46]). In dit verband benadrukt de ECB dat het advies van de EBA over de tenuitvoerlegging van de technische reguleringsnormen inzake SCA en CSC (EBA-Op-2018-04) ([47]) (hierna het "EBA-advies" genoemd) een andere benadering van sterke cliëntauthenticatie suggereert, waarbij de authenticatiefactoren tot twee verschillende categorieën moeten behoren ([48]). Door deze aanpak wordt een hogere mate van bescherming tegen fraude ondersteund. Omgekeerd zouden de bepalingen van de ontwerpverordening leiden tot minder strenge veiligheidseisen en aldus negatieve gevolgen hebben voor de bescherming van de klanten van betalingsdienstaanbieders tegen fraude. De ECB beveelt derhalve aan de ontwerpverordening te wijzigen om te verduidelijken dat betalingsdienstaanbieders sterke cliëntauthenticatie moeten toepassen door gebruikmaking van ten minste twee onafhankelijke elementen uit verschillende categorieën.

3.2.2. De ECB is het in het algemeen eens met de overweging dat de ontwerpverordening rekening houdt met de belangen van de meest kwetsbare personen in de samenleving, alsook aan de daarin vervatte toegankelijkheidseisen voor sterke cliëntauthenticatie, maar zou graag zien dat meer nadruk wordt gelegd op, en meer duidelijkheid wordt verschaft over, hun bijzondere behoeften, zodat deze personen gemakkelijker gebruik kunnen maken van sterke cliëntauthenticatie.

3.3. *Open bankieren*

3.3.1. De ECB is ingenomen met de inspanningen om de onzekerheid op de markt over wat een "verboden belemmering" is voor het aanbieden van betalingsinitiatie- en rekeninginformatiediensten te verminderen. De ontwerpverordening bevat met name een niet-uitputtende lijst van belemmeringen voor de toegang tot gegevens, die langer is dan die welke in eerdere EBA-instrumenten waren opgenomen ([49]).

([42]) Zie artikel 96, lid 6, van de PSD2.
([43]) Beschikbaar op de EBA-website onder: www.eba.europa.eu
([44]) Zie artikel 3 en bijlage I, deel 1.1, tabellen 5a en 5b, deel 2.4.1, deel 2.4.2. en bijlage III, tabellen 5a en 5b, van Verordening (EU) nr. 1409/2013 van de Europese Centrale Bank van 28 november 2013 betreffende betalingsstatistieken (ECB/2013/43) (PB L 352 van 24.12.2013, blz. 18).
([45]) Zie artikel 82 van de ontwerpverordening.
([46]) Zie artikel 3, lid 35, en artikel 85, lid 12, van de ontwerpverordening.
([47]) Beschikbaar op de EBA-website onder: www.eba.europa.eu
([48]) Zie paragrafen 33 en 34 van het EBA-advies.
([49]) Zie artikel 44 van de ontwerpverordening.

3.3.2. De verplichting voor aanbieders van betalingsinitiatie- en rekeninginformatiediensten om hun contactgegevens vooraf te registreren, geldt echter niet als een verboden belemmering wanneer voorafgaande registratie onontbeerlijk is, met name voor het bijwerken van het "dashboard". Aangezien het waarschijnlijk is dat een aanbieder van betalingsinitiatiediensten en een aanbieder van rekeninginformatiediensten geactualiseerde informatie zullen uitwisselen met een rekeninghoudende betalingsdienstaanbieder tijdens interactie met die rekeninghoudende betalingsdienstaanbieder, d.w.z. tijdens een klanttransactie met die rekeninghoudende betalingsdienstaanbieder moet het proces door de rekeninghoudende betalingsdienstaanbieder zodanig worden ontworpen dat de cliënt niet wordt belet gebruik te maken van zijn recht om een aanbieder van betalingsinitiatiediensten of een aanbieder van rekeninginformatiediensten te gebruiken. Daarom stelt de ECB voor de desbetreffende bepaling ([50]) zodanig te wijzigen dat de voorafgaande registratie ten behoeve van het dashboard plaatsvindt zonder dat de klantroute wordt onderbroken.

3.3.3. Voorts is de ECB ingenomen met de voorgestelde wijzigingen met betrekking tot de gegevenstoegang van aanbieders van betalingsinitiatie- en rekeninginformatiediensten tot door hen gehouden betaalrekeningen ([51]). De verzameling van gegevens over betalingsdiensten, met inbegrip van betalingsinitiatie- en rekeninginformatiediensten, is echter ook geregeld in de ECB-verordening betreffende betalingsstatistieken. Om ervoor te zorgen dat de relevante kaders op elkaar worden afgestemd, stelt de ECB daarom voor de ontwerpverordening te wijzigen in die zin dat van de EBA wordt verlangd om ontwerpen van technische reguleringsnormen op te stellen met betrekking tot gegevens over open bankieren die in nauwe samenwerking met de ECB aan de bevoegde autoriteiten moeten worden verstrekt.

3.3.4. De ECB is ingenomen met de nadruk op specifieke interfaces voor toegang tot betaalrekeningen, aangezien toegang op basis van een applicatieprogramma-interface de meest op maat gesneden, veilige en betrouwbare methode is om toegang te verkrijgen. De ECB merkt op dat verschillende gerichte evenredigheidsmaatregelen worden voorgesteld, zoals de vrijstelling uit hoofde van de ontwerpverordening ([52]), bijvoorbeeld voor zeer kleine rekeninghoudende betalingsdienstaanbieders of voor rekeninghoudende betalingsdienstaanbieders met een specifiek bedrijfsmodel voor niet-betalingen ([53]), van de verplichting om te beschikken over een speciale interface. In dit verband begrijpt de ECB dat indien een rekeninghoudende betalingsdienstaanbieder een vrijstelling geniet van het vereiste om een speciale interface aan te bieden, maar geen volledige vrijstelling van het vereiste om toegang te verlenen tot betaalrekeninggegevens, de rekeninghoudende betalingsdienstaanbieder toegang moet verlenen via een van de klanteninterfaces onder de in de ontwerpverordening vastgestelde voorwaarden ([54]). De ECB zou graag zien dat de ontwerpverordening nader wordt uitgewerkt en stelt voor een verplichting voor rekeninghoudende betalingsdienstaanbieders toe te voegen om de technische documentatie van de klanteninterface en een testfaciliteit ter beschikking te stellen. De ECB stelt ook voor dat de EBA verplicht zou moeten worden de relevante technische reguleringsnormen in nauwe samenwerking met de ECB ([55]) te ontwikkelen om ervoor te zorgen dat de gevolgen van het verlenen van een vrijstelling duidelijk worden omschreven en dat de belangen van betalingsdienstgebruikers te allen tijde naar behoren worden beschermd.

3.3.5. Met betrekking tot de vereisten voor interfaces ([56]), met name prestatievereisten, stelt de ECB voor de volgende vereisten toe te voegen om de functionaliteit van de interfaces voor het aanbieden van efficiënte en veilige betalingsdiensten te verbeteren: 1) toevoeging aan de lijst van minimaal vereiste functionaliteiten voor interfaces in het kader van de ontwerpverordening ([57]) om ervoor te zorgen dat een derde-betalingsdienstaanbieder en een betaler de gewenste betaalrekening kunnen identificeren en selecteren indien meerdere betaalrekeningen bij een rekeninghoudende betalingsdienstaanbieder worden aangehouden, en 2) verduidelijking van de reikwijdte van de informatie die beschikbaar is via rekeninginformatiediensten in de ontwerpverordening ([58]), naar analogie van de duidelijkheid die in de ontwerpverordening ([59]) voor betalingsinitiatiediensten wordt geboden. Bovendien kunnen door de bedrijfstak gestuurde specificaties voor de verdere harmonisatie van de uitvoering van de normen van het Europees Comité voor Normalisatie en de Internationale Organisatie voor Normalisatie ([60]), die ten tijde van de vaststelling van de PSD2 niet beschikbaar waren, worden overwogen om het harmonisatieniveau van specifieke interfaces te verhogen. Dit punt zou kunnen worden toegevoegd aan de overwegingen bij de ontwerpverordening ([61]).

([50]) Zie artikel 44, lid 1, punt e), van de ontwerpverordening.
([51]) Zie artikel 48, lid 7, van de ontwerpverordening.
([52]) Zie artikel 39 van de ontwerpverordening.
([53]) Zie overweging 62 van de ontwerpverordening.
([54]) Zie artikel 45 van de ontwerpverordening.
([55]) Zie artikel 39, lid 2, van de ontwerpverordening.
([56]) Zie met name de artikelen 35 en 36 van de ontwerpverordening.
([57]) Zie artikel 36, lid 4, van de ontwerpverordening.
([58]) Zie artikel 36, lid 3, van de ontwerpverordening.
([59]) Zie artikel 36, lid 4, punten a) tot en met e), van de ontwerpverordening.
([60]) Zie artikel 35, lid 3, van de ontwerpverordening.
([61]) Zie overweging 58 van de ontwerpverordening.

3.3.6. De ECB steunt de schrapping van het voorheen in de PSD2 vastgelegde vereiste inzake de bevestiging van de beschikbaarheid van middelen, aangezien de marktdeelnemers er geen gebruik van maakten. In dit verband wordt in de bepalingen van de ontwerpverordening betreffende betalingsinitiatiediensten een vorm van bevestiging van de beschikbaarheid van geldmiddelen erkend. Voor zover dit niet is ingegeven door de verplichtingen tot naleving van de regelgeving van de betalingsdienstaanbieders (bv. gegevensbescherming), stelt de ECB voor de opneming van deze bepaling, die geen onderdeel van betalingsinitiatiediensten hoeft te zijn, te heroverwegen.

3.3.7. Tot slot is de ECB ingenomen met het feit dat het EBA-register van betalingsinstellingen een elektronisch register is dat kan worden bijgewerkt en gemakkelijk toegankelijk is via de officiële website van de EBA, waardoor het voor gebruikers gemakkelijker wordt om informatie te raadplegen en te zoeken.

3.4. *De tijdelijke interventiebevoegdheden van de EBA*

3.4.1. Uit hoofde van de ontwerpverordening kan de EBA, indien aan bepaalde voorwaarden is voldaan, een bepaald type of een specifiek kenmerk van een betalingsdienst of -instrument of een elektronischgelddienst of -instrument in de Unie tijdelijk verbieden of beperken ([62]). Alvorens te besluiten maatregelen te nemen in het kader van de ontwerpverordening, is het ook de bedoeling dat de EBA de bevoegde autoriteiten in kennis stelt van de voorgenomen maatregel. Gezien de oversightbevoegdheid van de ECB, die betalingssystemen, betaalinstrumenten (die integraal onderdeel uitmaken van betalingssystemen), betalingsschema's en betalingsregelingen omvat ([63]) stelt de ECB voor de ontwerpverordening te wijzigen teneinde de verplichting op te nemen de ECB te raadplegen over elk beoogd besluit.

3.5. *Technische reguleringsnormen inzake authenticatie-, communicatie- en transactiemonitoringmechanismen*

3.5.1. Uit de ontwerpverordening volgt dat de EBA ontwerpen van technische reguleringsnormen moet ontwikkelen met betrekking tot de vereisten van sterke cliëntauthenticatie, de technische vereisten voor mechanismen voor transactiemonitoring en de vereisten voor gemeenschappelijke en veilige open communicatienormen voor identificatie-, authenticatie-, kennisgevings- en informatiedoeleinden, alsook voor de uitvoering van beveiligingsmaatregelen, tussen rekeninghoudende betalingsdienstaanbieders, betalingsdienstaanbieders, rekeninginformatiedienstenaanbieders, betalers, begunstigden en andere betalingsdienstaanbieders ([64]). Het kan de moeite waard zijn om het toepassingsgebied van deze ontwerpen van technische reguleringsnormen te specificeren met betrekking tot de eisen voor gemeenschappelijke en veilige open communicatienormen, aangezien verschillende bepalingen rechtstreeks in de ontwerpverordening zijn opgenomen. Gezien de oversightbevoegdheid van de ECB en de nauwe samenwerking tussen de ECB en de EBA op het gebied van betalingen en fraude stelt de ECB voor dat de ontwerpen van technische reguleringsnormen door de EBA in nauwe samenwerking met de ECB worden ontwikkeld.

4. **Deviezenbeheer**

4.1. De ontwerpverordening heeft tot doel om vergelijkbaarheid met betrekking tot valutawisselkosten mogelijk te maken ([65]). In dit verband bepaalt de ontwerpverordening dat de geraamde valutawisselkosten voor overmakingen en geldtransfers binnen de Unie en van de Unie naar een derde land op dezelfde wijze moeten worden uitgedrukt, namelijk als een procentuele opslag ten opzichte van de meest recente door de ECB of de betrokken centrale bank uitgegeven referentiewisselkoersen in euro. Voorts bepaalt de ontwerpverordening dat wanneer naar "kosten" wordt verwezen, dit in voorkomend geval ook "valutawisselkosten" moet inhouden.

([62]) Zie artikel 104, lid 4, van de ontwerpverordening.
([63]) Zie de herziene en geconsolideerde versie van het Toezichtskader van het Eurosysteem voor elektronische betaalinstrumenten, regelingen en systemen, beschikbaar op de ECB-website onder: www.ecb.europa.eu
([64]) Zie artikel 89 van de ontwerpverordening.
([65]) Zie overweging 50 en artikel 13, lid 1, punt f, van de ontwerpverordening.

4.2. Zoals eerder opgemerkt door de ECB ([66]), publiceert de ECB sinds 1998 referentiewisselkoersen voor de euro (ECBRR's) op basis van een kader dat in 1998 door de Raad van Bestuur van de ECB is goedgekeurd en vervolgens in 2015 ([67]) is gewijzigd (hierna het "ECBRR-kader" genoemd). De ECBRR's worden verstrekt als openbaar goed voor individuele burgers en instellingen ([68]) en worden gebruikt door een breed scala aan instellingen. Het ECBRR-kader heeft tot doel de integriteit van de ECBRR's te beschermen door: 1) het gebruik ervan voor transactiedoeleinden te ontmoedigen en 2) het gebruik ervan te beperken tot referentiedoeleinden. Het gebruik van de ECBRR voor transactiedoeleinden wordt sterk ontmoedigd en de ECBRR's worden uitsluitend ter informatie gepubliceerd ([69]). In dit verband beoogt het ECBRR-kader het verschil tussen de ECBRR en de benchmarks voor wisselkoersen voor transactiedoeleinden te versterken.

4.3. De verwijzing naar de ECBRR's in de ontwerpverordening zou, in strijd met de doelstellingen van de ECBRR's, sommige marktdeelnemers ertoe kunnen aanzetten om op de ECBRR's te handelen. Daarom beveelt de ECB aan de verwijzing in de ontwerpverordening naar de ECBRR's of een door de betrokken centrale bank uitgegeven wisselkoers ([70]) te schrappen en te vervangen door een passende verwijzing naar een valutabenchmarkkoers die binnen het toepassingsgebied van Verordening (EU) 2016/1011 van het Europees Parlement en de Raad valt ([71]) en die kan worden gebruikt in het kader van de valutawisselkosten. De nauwkeurigheid en integriteit van dergelijke benchmarks, die wordt gewaarborgd door de bij Verordening (EU) 2016/1011 ingevoerde regeling voor benchmarkbeheerders, beschermt de belangen van klanten van betalingsdienstaanbieders en partijen die valutawisseldiensten aanbieden.

5. **Aspecten in verband met bankbiljetten**

5.1. *Beschikbaarheid van contanten in detailhandelszaken (zonder aankoop)*

5.1.1. De ECB begrijpt dat diensten waarbij contanten in detailhandelszaken worden verstrekt op uitdrukkelijk verzoek van de betalingsdienstgebruiker, maar onafhankelijk van de uitvoering van een betalingstransactie en zonder enige verplichting tot aankoop van goederen of diensten, van het toepassingsgebied van de ontwerpverordening zijn uitgesloten ([72]). Bovendien staat de ontwerprichtlijn de levering van contanten in detailhandelszaken toe, onafhankelijk van een aankoop, maar voorziet in een maximum van 50 EUR per opnametransactie ([73]).

5.1.2. De ECB begrijpt niet volledig op welke grond een drempel van 50 EUR is gekozen. Zo is deze grenswaarde de laagste drempel die is vastgesteld in de effectbeoordeling bij de voorgestelde handelingen ([74]). Een dergelijke beperking kan de verlening van deze diensten belemmeren in vergelijking met de verlening van cash-backdiensten, die doorgaans het opnemen van een hogere waarde toestaan.

([66]) Zie Advies CON/2021/3 van de Europese Centrale Bank van 25 januari 2021 inzake een voorstel voor een verordening betreffende grensoverschrijdende betalingen in de Unie (PB C 65 van 25.2.2021, blz. 4).

([67]) Zie het Kader van de ECB voor de referentiewisselkoersen van de euro, beschikbaar op de website van de ECB onder: www.ecb.europa.eu

([68]) Zie het persbericht van de ECB van 7 december 2015, "*ECB introduces changes to euro foreign exchange reference rates*", beschikbaar in het Engels op de website van de ECB onder: www.ecb.europa.eu

([69]) Het ECBRR-kader bepaalt uitdrukkelijk dat onder het begrip "referentierentevoet" wordt verstaan een wisselkoers die niet bedoeld is om direct of indirect (als onderliggende benchmark) te worden gebruikt in markttransacties. De tarieven dienen uitsluitend ter informatie.

([70]) Zie overweging 50, artikel 5, lid 2, artikel 7, artikel 13, lid 1, punt f), artikel 20, punt c) v), en artikel 24, punt b), van de ontwerpverordening.

([71]) Verordening (EU) 2016/1011 van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2016 betreffende indices die worden gebruikt als benchmarks voor financiële instrumenten en financiële overeenkomsten of om de prestatie van beleggingsfondsen te meten en tot wijziging van Richtlijnen 2008/48/EG en 2014/17/EU en Verordening (EU) nr. 596/2014 (PB L 171 van 29.6.2016, blz. 1). Zie ook het advies van de (CON/2021/3) Europese Centrale Bank van 25 januari 2021 inzake een voorstel voor een verordening betreffende grensoverschrijdende betalingen in de Unie (PB C 65 van 25.2.2021, blz. 4).

([72]) Zie artikel 2, lid 2, punt e), van de ontwerpverordening.

([73]) Zie artikel 37, lid 1, punt b), van de ontwerprichtlijn.

([74]) Zie bijlage 9, deel 3, bij de effectbeoordeling bij de voorgestelde handelingen.

5.1.3. Er is duidelijkheid nodig over de regeling die van toepassing is op de verstrekking van contanten in detailhandelszaken zonder aankoop en boven de drempel van 50 EUR. Met name zou verduidelijkt moeten worden: 1) of de vereisten voor het verrichten van diensten voor de contantgelddienstverlening van toepassing zijn op betalingsdienstaanbieders die contractuele overeenkomsten met handelaren sluiten om transacties voor het opnemen van contanten uit te voeren; en 2) of deze handelaren moeten worden behandeld als agenten van een betalingsdienstaanbieder wanneer zij deelnemen aan contantgelddienstverlening, voor zover zij alleen fysiek contant geld uitkeren namens een betalingsdienstaanbieder. Deze verduidelijkingen zijn ook belangrijk met betrekking tot de bepalingen inzake manuele echtheids- en geschiktheidscontroles van eurobankbiljetten die namens betalingsdienstaanbieders aan consumenten worden gedistribueerd ([75]). Ook moet worden verduidelijkt of deze contantgelddienstverlening in detailhandelszaken zonder aankoop en boven het plafond van 50 EUR moeten worden aangemerkt als een van de betalingsdiensten die momenteel in de ontwerpverordening worden genoemd ([76]), of een ad-hocbetalingsdienst moet worden ingevoerd. De hierboven uiteengezette overwegingen met betrekking tot het opnemen van contanten in detailhandelszaken boven een maximum van 50 EUR moeten *mutatis mutandis* worden toegepast op deposito's in contanten bij detailhandelszaken.

5.2. *Onafhankelijke exploitanten van geldautomaten*

5.2.1. Om een adequate toegang tot contanten te waarborgen en traditionele toegangspunten voor contanten aan te vullen die worden aangeboden door het door kredietinstellingen geëxploiteerde netwerk voor geldautomaten, moeten onafhankelijke exploitanten van geldautomaten vrijgesteld blijven van het toepassingsgebied van de ontwerpverordening, voor zover zij geen betaalrekening houden of geen aanvullende, in de ontwerpverordening genoemde betalingsdienst aanbieden ([77]). De ECB begrijpt echter dat een voorzichtigere behandeling van onafhankelijke exploitanten van geldautomaten vanuit een toezicht- en rapportageperspectief nodig kan zijn, waardoor NBA's toezicht kunnen houden op de activiteiten van onafhankelijke exploitanten van geldautomaten.

5.2.2. Voorts, en om twijfel te voorkomen, worden onafhankelijke exploitanten van geldautomaten beschouwd als betalingsdienstaanbieders (waarvoor geen vergunning is vereist), op voorwaarde dat zij voldoen aan de maatregelen die nodig zijn voor de bescherming van de euro tegen valsemunterij uit hoofde van Verordening (EG) nr. 1338/2001 van de Raad ([78]), alsook aan andere maatregelen die van toepassing zijn op betalingsdienstaanbieders (bv. het antiwitwaskader).

5.3. *Waardevervoerders en geldbeheerders*

5.3.1. De voorgestelde handelingen sluiten waardevervoerders die contant geld fysiek vervoeren niet uitdrukkelijk uit van het toepassingsgebied ervan, terwijl een dergelijke uitsluiting is voorzien in de PSD2 ([79]).

5.3.2. Aangezien de meeste waardevervoerders en geldbeheerders geen vergunning als betalingsinstelling hebben, kan hun potentiële registratie als betalingsinstelling gevolgen hebben voor de waardevervoer-/geldbeheersector en hun bedrijfsvoering. Bij gebrek aan verdere bepalingen met betrekking tot de waardevervoer-/geldbeheeractiviteiten begrijpt de ECB dat dergelijke diensten buiten het toepassingsgebied van de voorgestelde handelingen blijven. Om het personele toepassingsgebied van de voorgestelde handelingen beter te verduidelijken, stelt de ECB echter voor om in de ontwerprichtlijn de in de PSD2 voorziene vrijstelling voor professioneel fysiek transport van bankbiljetten en munten, met inbegrip van de inzameling, verwerking en levering ervan, te handhaven.

6. **Definities en andere bepalingen**

6.1.1. De ECB steunt de definitie van bepaalde termen in de voorgestelde handelingen en de verduidelijking van bepaalde andere termen die reeds in de PSD2 zijn gedefinieerd ([80]). Tegelijkertijd moet de definitie van "elektronischgeldgelddiensten" worden herzien zodat dit de opname en terugbetaling van elektronisch geld bestrijkt, maar alleen voor zover deze geen deel uitmaken van de betalingstransactie zelf.

([75]) Zie Besluit ECB/2010/14 van de Europese Centrale Bank van 16 september 2010 inzake echtheids- en geschiktheidscontroles en het opnieuw in omloop brengen van eurobankbiljetten (PB L 267 van 9.10.2010, blz. 1).
([76]) Zie Bijlage I bij de ontwerpverordening.
([77]) Zie Bijlage I bij de ontwerpverordening.
([78]) Zie artikel 6 van Verordening (EG) nr. 1338/2001 van de Raad van 28 juni 2001 tot vaststelling van maatregelen die noodzakelijk zijn voor de bescherming van de euro tegen valsemunterij (PB L 181 van 4.7.2001, blz. 6).
([79]) Zie artikel 3, punt c), van de PSD2.
([80]) Zo verduidelijkt de opname van de definitie van "mandaat" het onderscheid tussen automatische afschrijvingen en instantbetalingen op het punt van interactie, d.w.z. zowel op het fysieke verkooppunt als in de elektronische handel.

6.1.2. Bovendien kan de Uniewetgever overwegen een bepaling in te voeren op grond waarvan aan de betaler en de begunstigde rechten en verplichtingen worden toegekend die in verhouding staan tot hun rol bij de verwerking van overmakingen.

6.1.3. De ECB is ingenomen met de definitie van "instantovermaking", die echter baat zou hebben bij een verdere aanpassing aan de definitie in artikel 2, punt 1 bis, van Verordening (EU) nr. 260/2012 van het Europees Parlement en de Raad ([81]). Bovendien zou de ECB graag meer duidelijkheid verschaffen over de wijze waarop in de praktijk een onderscheid kan worden gemaakt tussen "instantovermakingen" en andere overmakingen, en de respectieve voorwaarden daarvoor. Het is van essentieel belang voor betalingsdienstaanbieders om ervoor te zorgen dat betalingsdienstgebruikers te allen tijde op de hoogte worden gesteld wanneer zij een instantovermaking initiëren, zodat betalingsdienstgebruikers een onderscheid kunnen maken tussen deze overmakingen en andere overmakingen.

6.1.4. De ECB staat volledig achter de bepaling in de ontwerpverordening voor betalingsdienstaanbieders dat op afschriften van betaalrekeningen de informatie wordt opgenomen die benodigd is om de begunstigde ondubbelzinnig te identificeren, met inbegrip van een verwijzing naar de handelsnaam van de begunstigde ([82]). In dit verband zou een wijziging moeten worden opgenomen teneinde te bepalen dat de datum van ontvangst van de betalingsopdracht verder moet worden verbeterd, zodat wanneer de valutadatum van debitering verschilt van de datum van ontvangst van de betalingsopdracht, beide datums aan de betaler moeten worden meegedeeld. Tenslotte, voor wat betreft de noodzaak om de veiligheid en efficiëntie te waarborgen van nieuwe betaalinstrumenten die geleidelijk universeel gebruikt gaan worden, stelt de ECB voor dat de Uniewetgever zich verder buigt over gevallen waarin de ontwerpverordening strikt beperkt zou blijven tot op kaarten gebaseerde betalingstransacties. Zo wordt in de huidige formulering van de ontwerpverordening ([83]) bepaald dat het mechanisme waarmee de betalingsdienstaanbieder van de betaler een bedrag aan geldmiddelen op de betaalrekening van de betaler kan blokkeren evenredig is met het bedrag van de betalingstransacties dat redelijkerwijs door de betaler worden verwacht (indien de betaler toestemming heeft verleend voor de blokkering van dat bedrag) alleen geldt voor op kaarten gebaseerde betalingstransacties. De ECB acht het noodzakelijk de formulering van dit vereiste te verbeteren en aanvullende vereisten in te voeren om gevallen te omvatten waarin het betaalinstrument geen kaart, maar een ander betaalinstrument is. De ECB zou daarom wijzigingen in de ontwerpverordening verwelkomen waardoor de vereisten ervan ook gelden voor andere betaalinstrumenten dan kaarten, in overeenstemming met de ontwikkeling van betalingsmethoden.

Voor zover de ECB wijzigingen van het voorstel aanbeveelt, worden daartoe in een apart technisch werkdocument specifiek onderbouwde formuleringsvoorstellen opgenomen. Het technische werkdocument is in het Engels beschikbaar op EUR-Lex.

Gedaan te Frankfurt am Main, 30 april 2024.

De president van de ECB
Christine LAGARDE

([81]) Verordening (EU) nr. 260/2012 van het Europees Parlement en de Raad van 14 maart 2012 tot vaststelling van technische en bedrijfsmatige vereisten voor overmakingen en automatische afschrijvingen in euro en tot wijziging van Verordening (EG) nr. 924/2009 (PB L 94 van 30.3.2012, blz. 22).

([82]) Zie Artikel 16 van de ontwerpverordening. Buiten het toepassingsgebied van de voorgestelde handelingen zou de wetgever van de Unie kunnen nadenken over manieren om ervoor te zorgen dat handelaren hun handelsnaam en hun bedrijfslocatie verstrekken aan hun betalingsdienstaanbieder en verantwoordelijk zijn voor de actualisering ervan.

([83]) Zie Artikel 61 van de ontwerpverordening